

Lokal utvecklingsplan UNNARYD

INNEHÅLL

Vad & varför en Lokal utvecklingsplan	2
Vad är en Lokal utvecklingsplan?	2
Vad är syftet?	2
Bakgrund	2
Bygdens historia	3
Nuläge	3
Geografi	3
Befolkning	4
Service	6
Näringsliv	7
Lokalekonomi	8
Boende	9
Föreningar och kultur	10
Mötesplatser	12
Besöksnäring och turism	13
Framtid	13
Bygdens anda	13
Resurser och styrkor	14
Utvecklingsmöjligheter	14
Status-läge delmål/aktiviteter	16
Initiativlista	17
Handlingsplan	19
Bilagor	20

VAD & VARFÖR EN LOKAL UTVECKLINGSPLAN

Vad är en Lokal utvecklingsplan?

Det är ett övergripande dokument över en bygds historia, nuläge, utveckling och framtidsvision. Dokumentet upprättas i samverkan och ägs av bygden. Här i Unnaryd ägs vår Lokala Utvecklingsplan av Södra Unnaryds samhällsförening.

Vad är syftet?

En Lokal utvecklingsplan (LUP) fungerar som ett hjälpmedel för lokal utveckling genom att ge arbetet en tydlig struktur. En kontinuerlig uppföljning, utvärdering och revidering krävs eftersom delar av planen är ett levande dokument.

Nästa revidering av LUPen kommer att ske vid behov. Styrelsen för Södra Unnaryds Samhällsförening har ansvar för uppdateringen genom att stötta arbetsgruppen "Bygdetinget" och informera om pågående initiativ på årsmötet. Arbetsgruppen "Bygdetinget" uppdaterar initiativlistan årligen efter varje Bygdeting och skickar denna till föreningens styrelsemöte inför årsmötet."

I huvudsak kan man sammanfatta syftet med en LUP i tre punkter:

- Målen blir förankrade och arbetsuppgifterna synliga för invånarna i bygden.
- När den lokala gruppen söker pengar från Landsbygds och Leaderprogrammen är en lokal plan en förutsättning
- För en professionell dialog med kommunen förutsätts en plan

BAKGRUND

Som stöd för denna version har vi tittat tillbaka på två tidigare underlag från Unnaryd: "Bygdeting i Unnaryd" (1993) och "Lokal utvecklingsplan Unnaryd 2010–2020" (2010). I det första underlaget finns det inget skrivet om att dokumentet skall benämnas som en LUP. Vår bedömning är dock att utifrån innehållet och processen som beskrivs i den föregående har det ändå fungerat som ett hjälpmedel för lokal utveckling i Unnaryd, därmed förenligt med syftet för en LUP.

Denna versionen av LUP har kompletterats med tidigare versioner och underlag. Under projektet "Smarta Landsbygder i Halland" med start maj 2022 till början på 2024 diskuterades behov och möjligheter för bygden. Under processen inom projektet bjöds det in till fullförsamling med olika teman följande träffar: 10/11–2022 inspirationsfördrag från danska byn Torup, 15/1–2023 med "Bygdeting 2023", 12/2–2023 inspirationsföredrag från Bygdebolagen i Vuollerim samt 14/3–2023 inspirationsföredrag från David Jonstad med titeln "Vår tids stora utmaningar".

Parallellt har en arbetsgrupp om 6 personer arbetat enligt metoden för en lokalekonomisk analys under 5 kvällar och sammanfattat analysen i en slutrapport som heter "Lokal ekonomisk analys i Södra Unnaryd socken", bilaga 1. Slutrapporten delades med befolkningen i bygden via en öppen inbjudan till "Grillkväll för engagemang" den 31/5 2023. Under november månad 2023 skickades det ut en sammanfattning av behoven som uppkommit under processen "Behovsanalys Unnaryd", se bilaga 2. Underlaget gick ut till 17 personer som under processen anmält sitt intresse för utvecklingen i bygden och meddelat att de vill delta på "Bygruppsmötet" som genomfördes 14/11–2023. Till följd av beslutet som togs under bygruppsmötet kallades en grupp från bygden till två uppföljningsmöten, 5/12-2023 och 16/1-2024.

Bygdens historia

Trakten runt Unnaryd är rik på spår efter den mäktiga inlandsisen till exempel ligger Unnaryds kyrkby på ett slätt och jämnt isranddelta och det finns gott om fina badplatser med sandsediment från den tiden. Under yngre stenålder och bronsålder började Unnarydsborna bruka jorden för att odla sitt dagliga bröd. De äldsta fynden av flinta, yxor och andra stenverktyg är från stenåldern. Namnet Unnaryd härrör troligen från sjön Unnen och ordet ryd, det vill säga röjning av skog.

Kyrkan i byn ligger vackert belägen på den gamla kyrkplatsen. Tornet på 38 meter blickar upp mot himlen. Med en längd av 48 meter och en bredd på 17,5 meter, har den stått där mitt i samhället sedan 1833. Dessförinnan fanns på samma plats en äldre mindre kyrka från medeltiden. Vid denna plats sammanstrålade fyra landsvägar. Här uppstod 1856 en torgmarknad som ännu hålls den andra onsdagen varje månad. I början handlades det främst med jordbruksprodukter och kreatur. Varje marknadsdag hade sin benämning till exempel skinnmarknaden. Mer om historien om hur Unnaryd skapades kan läsas i tidigare version av LUP.

Befolkningsutvecklingen för Södra Unnaryds socken mellan 1810-1990 visar att det år 1880 bodde som mest personer i socknen, hela 2 215 stycken. Under tidigt 1990-tal behöll Unnaryd sin ställning som centrum i södra Västbos jordbruksområde trots att järnvägen aldrig nådde hit. Busstrafiken utvecklades däremot tidigt med en busslinje till Hyltebruk över Färgaryd 1937. Fram till 1936 bedrevs ångbåtstrafik i sjön Unnen.

NULÄGE

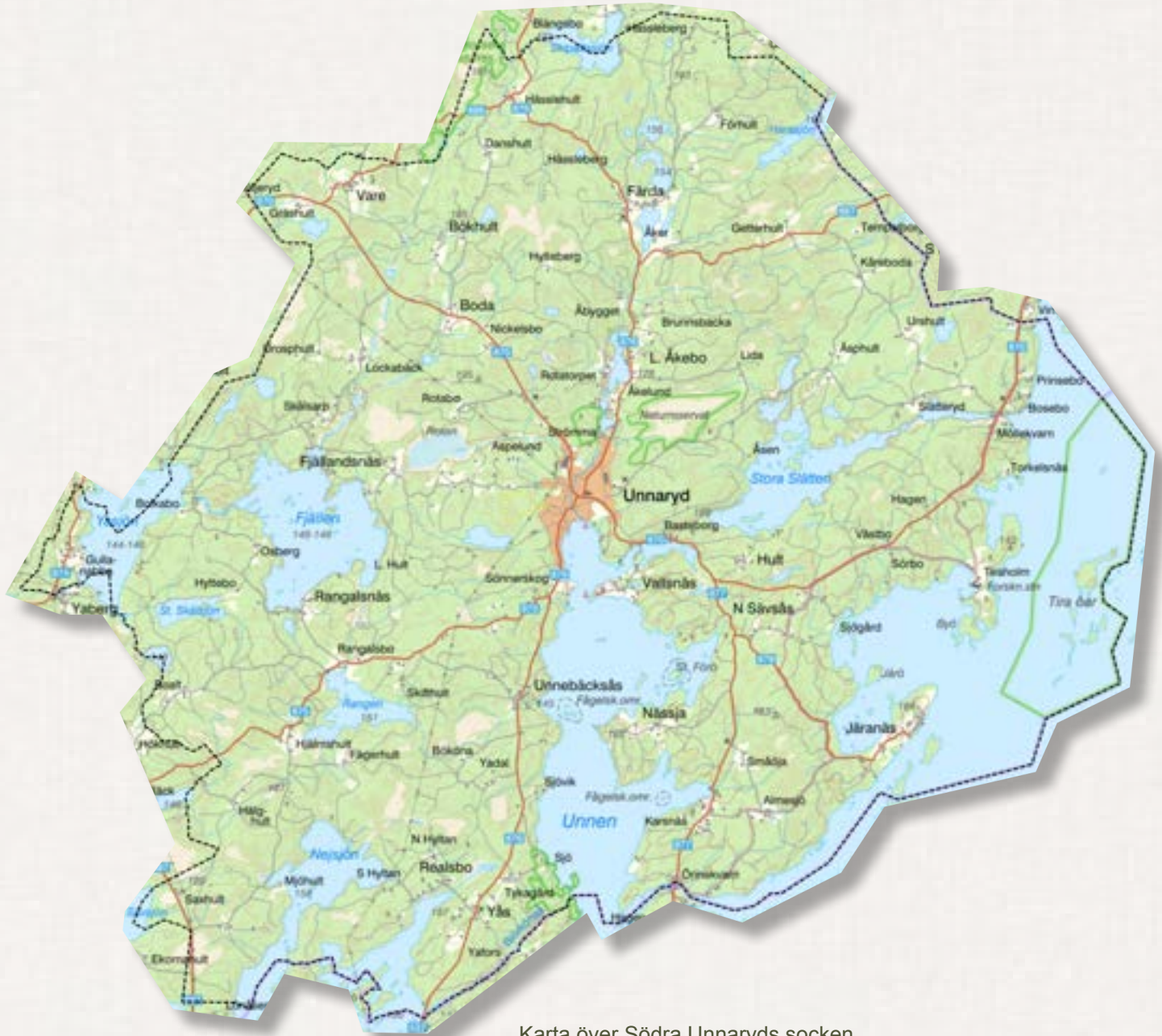
Här följer delar som presenterar både det statistiska och upplevda nuläget i bygden.

Geografi

Unnaryd ingår i Hylte kommun och ligger 20 km från Hyltebruk som är centralort i kommunen. Bygden ligger i landskapet Småland men hör till Hallands län och har Halmstad som residensort. Avståndet till Halmstad, Ljungby, Värnamo och Gislaved är cirka 60 km och till Köpenhamn, Malmö och Göteborg cirka 250 km.

Landskapet runt Unnaryd är annorlunda mot kustens och liknar mer Smålands med ängar, hagar och stenmurar. Det är en bygd med levande landskap, viltrika skogar och fiskrika vatten i glittrande sjöar. Skogarna är milsvida och bjuder in till svamp- och bärplockning och tystnad. Vidare är Unnaryd en gammal kulturbygd med rik och särpräglad bondekultur med en levande hantverkstradition. I Unnaryd finns ett i Sverige unikt museum med säregna bonadsmålningar från bygden. Två av kommunens fyra byggnadsminnen finns i Unnaryds socken, det ena är Brunnsbacka kvarn från 1600-talet och det andra är Slätteryds byskola som är helt intakt från år 1913.

Södra Unnaryds socken sträcker sig från öster med sjön Bolmen som gräns utanför Tira öar och vid västra kanten går den strax utanför Yaberg. I söder är det länsgränsen Halland/Kronoberg och i norr går gränsen i höjd med nedre kanten av sjön Jällunden.

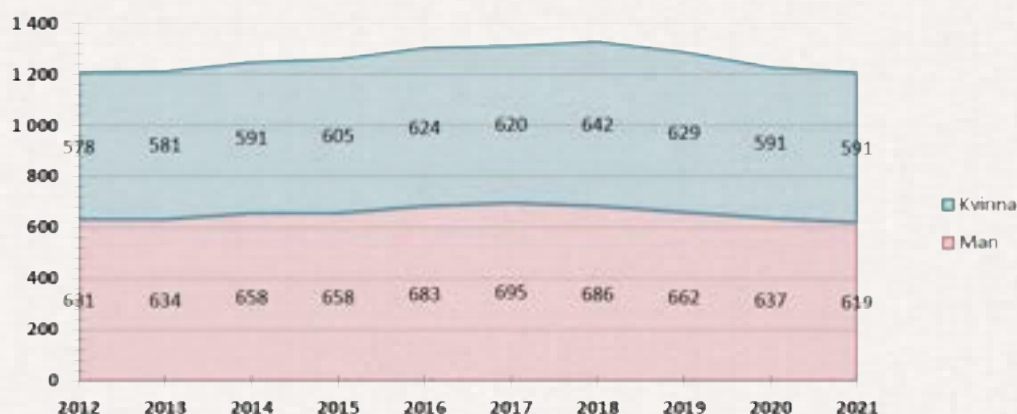
Karta över Södra Unnaryds socken.

Befolkning

Befolkningsutvecklingen i Unnaryd ligger på en stabil nivå de senaste 10 åren, se figur 1. I underlaget för den lokalekonomiska analysen som genomfördes under 2022/23 köptes det in ett statistikpaket från Statistikmyndigheten SCB med fokus på befolkningsutveckling i Södra Unnaryds socknen, nedan statistik är hämtat ifrån det underlaget. I jämförelse med äldre statistik ser vi att 1990 ligger befolkningsantalet på 1238 personer för socknen vilket tyder på att utvecklingen stabiliserat sig till dagens 1210 personer år 2021. Med en förändring om 28 personer mindre på 30 år i jämförelse med en minskning på 481 personer under en lika lång tidsperiod mellan 1930-1960.

Befolkningsutveckling under 10 år (2012-2021)

Figur 1

Bygden är glest befolkad med 5,6 invånare per kvadratmeter att jämföra med 11,2 invånare per km² i Hylte kommun totalt sett. År 2021 hade Södra Unnaryds socknen en befolkning på 1 210 personer. Det är en jämn fördelning mellan kvinnor (591 stycken) och män (619 stycken), se figur 2. Desto större variation är det mellan olika åldersgrupper där mer än hälften av befolkningen är 45 år och äldre, se figur 3.

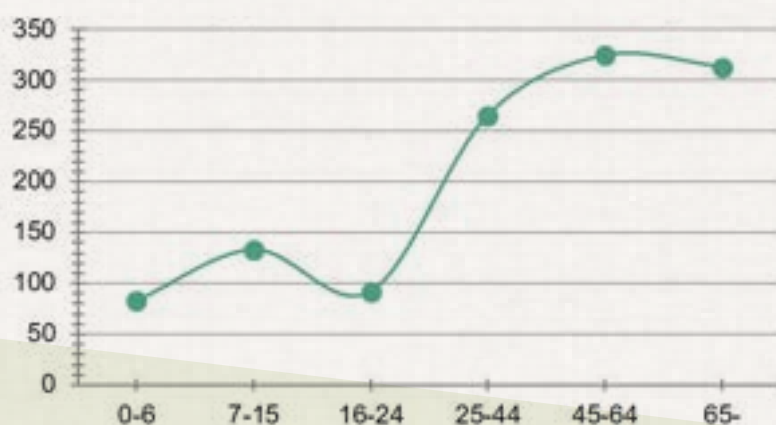
Befolkning 2021

Figur 2

Demografi, åldersstruktur i socknen

Figur 3

Tillbaka i tiden var Unnaryd en ort som var mer isolerad på grund av sitt läge. Det var ett område som inte utsattes för yttre påverkan och influenser såsom orter utmed riksvägarna eller kustens handelsknutpunkter. På grund av det har till exempel dräktskicket bevarats och Unnaryd har en av de äldsta dräkterna i Sverige (1600-talet). Det sägs att Unnarydsborna imponerades föga av nya trender och påhitt. Det finns skrivet att Unnarydsborna bar sin dräkt med stolthet och självklarhet som bara en Unnarydsbo kunde göra, de ville visa varifrån de kom när de lämnade bygden och besökte andra orter. Än idag finns det en stark känsla och för sin hembygd. Det är till exempel självklart för en Unnarydsbo att stödja de aktiviteter och föreningsliv som finns på orten i första hand. De Unnarydsbor som flyttat från orten på grund av arbete eller av andra skäl talar med stolthet om att de kommer från Unnaryd oavsett var de befinner sig i Sverige.

Service

I bygden finns det vardagstjänster så som skolskjuts, hemtjänst, färdtjänst, lantbrevbärare och snöplogning. För vård och omsorg finns det en vårdcentral med distriktsköterskamottagning som även har läkare, BVC och sjukgymnast vissa dagar i veckan. Tandläkare fanns tidigare i Unnaryd men finns nu att tillgå i Hyltebruk. Apotek fanns också tidigare i Unnaryd men nu är istället matbutiken apoteksombud för den som vill hämta eller köpa mediciner i bygden. Bankomat finns kvar på torget i byn men banken har stängt ner sitt lokala kontor.

Service i form av butiker och andra offentliga verksamheter är bibliotek, postombud samt DHL-ombud, elfirma med butik, handelsbod med brett utbud, kiosk med caféverksamhet, systembolagsombud, mack med presentbutik, ateljé, vintage-butik samt gårdsbutik med lokalproducerade produkter. Livsmedelsbutiken i byn erbjuder numera service också utanför de ordinarie öppettiderna då det nu finns ett självscannings system där kunder öppnar de låsta dörrarna med Bank-ID och därmed kommer in både tidig morgon och sen kväll. Lagad mat för de i byn erbjuds med både lunch- och middagserbjudanden på Alebo pensionat, pizzerian samt på Tiraholms fiskrestaurang, näst intill året om. Ibland har det också förekommit special-erbjudanden till bygdebor för frukost på Tiraholms hotell. Vallnäs restaurang erbjuder catering året runt och har öppet under sommarhalvåret för både lunch och middag. Transportservicen består fortfarande av en busslinje till Hyltebruk med 13 avgångar under vardagar och 1 avgång söndag och helgdag. Närtrafik erbjuds också som ett komplement till den ordinarie busstrafiken i områden där det aldrig eller sällan går någon buss, främst för de som har 2 km till närmsta busshållplats och reser färre än 20 enkelresor per månad.

För barnomsorg och utbildning erbjuds service i form av en förskola, fritidshem och låg- och mellanstadieskola med ett 100-tal elever. Vildmarksgymnasiet som beskrivs i föregående Lokala utvecklingsplan finns inte kvar, närmsta gymnasieskola i länet för bygdens ungdomar finns nu i Halmstad.

Gården byn. Foto: Julia Kabell

Vy över Tiraholms gårdshotell. Foto: LLUH

Näringsliv

I underlaget för den lokalekonomiska analysen som genomfördes under 2022/23 köptes det in ett statistikpaket från Statistikmyndigheten SCB med fokus på arbetsställen i Södra Unnaryds socknen, nedan statistik är hämtat ifrån det underlaget. Först och främst en sammanfattning av vilka företag som har flest anställda:

100-199 anställda:

- AGES Casting Unnaryd

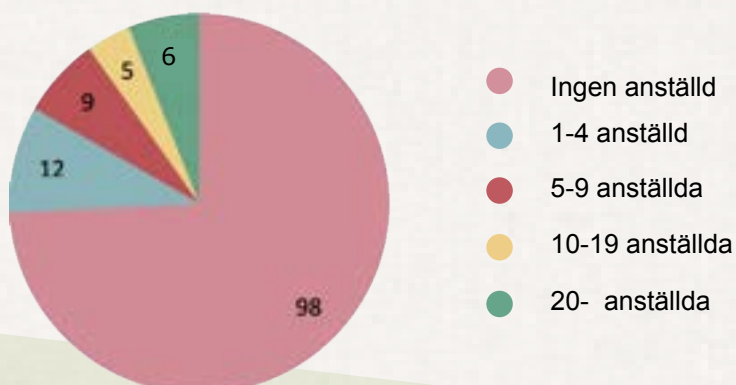
20-49 anställda:

- CE Produkter
- Hylte kommun (Ordinärt boende, Skola)
- Sverkes EL
- Tiraholms Fisk
- Unnaryd Modell

I figur 4 hittas den totala sammanställningen av arbetsställen i socknen, dock med en ned-reglering till 10 för de företag som i statistiken kategoriserats under näringsgrenen ”Jordbruk, skog och fisk”. Detta då arbetsgruppen bedömde att de flesta företagare här lever av en annan inkomst än den från skogen och därmed inte ger en representativ bild av antal arbetsställen.

Arbetsställen per andel anställda

Figur 4

Antal arbetsställen, Näringsgren 2022

Figur 5

Med denna statistik som grund kan konstateras att det finns hög grad av erbjudande om sysselsättning i bygden med ett gott mått av lokala företag och arbetsgivare. Unnarydsbor kan vara stolta över den bredd inom näringslivet som frodas och lever kvar i bygden. Exempelvis tillverkningsindustri som bygden behållit och utvecklat, den höga graden av hantverkare som skapar verksamhet i lokalsamhället, mångfalden av firmor med kulturutövare som skapar utifrån denna hembygd. Till sist också den fortsatta utvecklingen av besöksnäringen som förutom egen verksamhet och en del heltidsanställda också skapar en tillgång på säsongsarbeten och första-gångs jobb för unga. Gissningsvis är denna täta företagsamhet och höga sysselsättning i denna relativt lilla bygd ett tecken på närheten, både kulturellt och geografiskt, till "Gnosjöandan". I Gnosjöbygden sägs det råda en speciell anda av framgångsrikt företagande, allra främst i form av ett stort antal småföretagare, hög sysselsättning och ett aktivt civilsamhälle.

Den mest lokala samverkansplattformen för näringslivet i Södra Unnaryd socken är det informella nätverkandet som sker på den lokala lunchrestaurangen och andra platser i byn, men någon organiserad förening eller offentligt nätverk finns inte för denna geografiska avgränsning. Istället finns det en del företag som är medlemmar i företagar-föreningen "Företagarna Hylte" som har hela Hylte kommun som geografiskt fokus. Dessutom finns det en ideell förening, Lingonställen i Västra Småland, vars verksamhet är ett nätverk för företagare på landsbygden i ett ännu större geografiskt område, 8 företag ifrån bygden marknadsförs på deras hemsida. För företagarna inom besöksnäring och turism finns det en samordning av erbjudanden via "Visit Hylte", en del av Hylte kommun.

Lokalekonomi

I underlaget för den lokalekonomiska analysen som genomfördes under 2022/23 slår det fast att bygdens totala inkomster 2022 uppgick till 184,5 miljoner kronor. Detta är beräknat enligt SCB statistik med 527 hushåll som har en median disponibelinkomst per hushåll på 350 000 kr. Arbetsgruppen har med hjälp av SCB statistik och lokalkännedom uppskattat hur mycket av bygdens totala inkomster som stannar kvar i bygdens lokalekonomi, den så kallades lokala bytesbalansen. Slutsatsen är att ca 25% av hushållens konsumtion sker inom bygden, för mer information om Lokalekonomi se slutrapporten från arbetsgruppen i bilaga 1.

Boende

Området runt Unnaryd består av en mängd äldre och välbevarade byggnader. Kulturmiljö Halland har tillsammans med samhällsbyggnadskontoret arbetat fram en bevarandeplan för Unnaryd. Planen tar upp det som karakteriserar Unnaryd och ortens historia samt beskriver det som kan bevaras i samklang med att orten utvecklas. Majoriteten av boendetyper i området är småhus, därefter lantbruksfastighet eller hyreslägenhet. Under 2023 har det sålts 12 olika objekt, framförallt småhusfastigheter. Hyltebostäder har i dagsläget ett överskott på lägenheter i Unnaryd, 19 stycken objekt i olika storlekar.

I skrivande stund finns det ett planarbete i Unnaryd som avser bostäder och denna kallas "Vegas äng, etapp två" och innefattar fastigheterna Unnaryd 1:250 och 1:244. Enligt planprocessen kan byggstart ske tidigast hösten 2024.

Arbetsgruppen för Lokalekonomisk analys har inventerat ett antal fastigheter som legat ute till försäljning en tid som enligt analysen skulle kunna användas som boende vid en renovering, mer detaljer finns att läsa i delrapporten. Enligt statistiken och projektledaren på "Lev din Dröm Hylte" så är omkring hälften av småhusfastigheterna och jordbruksfastigheterna i området obodda alternativt fritidshus.

Petersson & Ströms Handelsbod. Foto: Maria Ström

Skaparlördag i Unnaryds Hembygdspark. Foto: Julia Kabell

Föreningar och kultur

Inspirerade av en gästföreläsare från danska bygden Torup så har bygden under 2023 sammanfattat Unnaryds engagemang genom att kategoriseras in de i tre olika organisationsformer: "Utan fast organisering" (så som ett nätverk, en Facebook-chatt eller liknande), "Förening" (både ideella och ekonomiska) och "Vattentäta organisationer" (stiftelser och fonder). Här ser ni den totala sammanfattningen:

FÖRENING

- Unnaryd GOIF
- Södra Unnaryds Samhällsförening
- MHF Unnaryd
- Vävstugan
- Skytteklubben
- Pistolskytte
- Dragkampsklubb
- Unnaryd-Jälluntofta SPF
- Klubbliften
- Unnaryd-Jälluntofta hembygdsförening
- Unnaryds församling
- Missionsförsamlingen
- Unnaryds Fiber
- Unnaryds Jaktvårdsförening
- Vägsamhälligheter
- Ångbryggeriet
- Solsidans kulturförening
- Musikmagasinet Unnaryd

UTAN FAST ORGANISERING

- Gamla Lotta
- Sopptanterna
- Klädcaféet
- Gårdsamverkan kring Unnaryd
- Bokcirkel "Kollaps"
- Studiecirkel Ekonomiska systemet
- Odlarvänner Unnaryd med omnejd
- Innebandy-gänget

VATTENTÄTA ORGANISATIONER

- Sjö-fonden
- Andersabofonden
- Gråshultsfonden
- Stiftelsen Brunnsbacka sågkvarn
- Davidssonska donationen

Alla ovan nämnda engagemang bidrar till Unnaryd som en god plats att bo, leva och verka i. För att ge några exempel på hur de olika engagemangen bidrar så beskriver vi här ett urval av aktiviteter. Till att börja med ur gruppen som kallas "Utan fast organisering" erbjuds det sopplunch i församlingshemmet en gång i månaden, detta är det "Sopptanterna" som tillagar och serverar. Ett annat exempel är att komma till idrottshallen och spela innebandy en kväll i veckan med "Innebandy-gänget" som går samman och hyr idrottshallen.

Fortsättningsvis ur gruppen "Föreningar" finns det en rad barn- och ungdomsaktiviteter i form av fotbollsträningar, barngymnastik och padel-träning via Unnaryd GOIF. Också Samhällsföreningen bidrar till barn och ungdomar som studerar genom att fördela medel ur en rad fonder (de i "Vattentäta organisationer"). Gemensamma platser så som torget mitt i byn och det natursköna Nässja sköts också av Samhällsföreningen. När det kommer snö drar Klubbliften igång och pistar skidbacken. När sommaren ska firas med midsommar drar MHF Unnaryd ihop engagerade och klär en stång och bjuder på traditionsenligt firande ute vid Vallsnäs.

Till sist ur gruppen "Vattentäta organisationer" är ett exempel på aktiviteter att bevara platser med stort kulturhistoriskt värde så som Stiftelsen Brunnsbacka såg och kvarn gör. Kvarnen utgör en ålderdomlig anläggning i funktionellt skick där en vattendriven kvarn med ramsåg och stickhyvel har bevarats för eftervärlden. Sågningen upphörde på 1930-talet, kvarnen något senare men stickhyveln användes så sent som 1951. Anläggningens exakta ålder har inte kunnat fastställas men det uppges att här fanns en så kallad skvaltkvarn redan på 1600-talet. Stiftelsens ändamål är att bevara och vårda Brunnsbacka såg och kvarn jämte dess omgivande miljö. Listan kan göras lång på aktiviteter och platser som de olika föreningarna bjuder in till och utvecklar för allas trevnad.

Förutom det kulturbyggande aktiviteterna som allt engagemang bidrar med mellan människor så finns det också en hel del kulturbärande platser i och kring Unnaryd, här nämner vi ett urval

av dem. Till att börja med "Jälluntofta Vägvisaren" från 1777 som har blivit en symbol för Unnaryd. Den finns belägen på vänster sida av vägen från Unnaryd mot Bolmsö. Sedan Ödegärdet som är ett 24,5 hektar stort naturreservat med mycket stora kultur och naturhistoriska värden. I området finns en stor mängd sällsynta lavar och mossor. Lämningar finns från bronsåldern i form av rösen samt slutningsmyr och högmosse. Vi har också gravfältet "Bedja rör" som ligger vackert utmed vägen Unnaryd - Odensjö och är väl röjt med enstaka stora träd kvar. Här finns de flesta gravtyper från äldre och yngre bronsålder representerade. Två större och ett tiotal mindre rösen, arton järnåldersdösar, nio domarringar och andra gravar har registrerats. Fler exempel på naturrika platser är Sikö och två mindre skär i sjön Jällunden är avsatta som naturreservat samt fågelskyddsområde. Öarna är häckningsplats för fiskgjuse. Till sist finns det en hel del kulturbärande byggnader inne i byn tillsammans med Hembygdsparken.

Unnarydsstenen. Foto: Hylte Kommun

Fotbollsmatch på Strandvallen. Foto: Maria Ström

Mötesplatser

Mötesplatser skapar liv och rörelser på en ort där trygghet, glädje och tillit kan utvecklas. Om mötesplatser bedrivs på ett bra sätt är det förenat med stora hälsovinster och det bidrar till en social sammanhållning och kreativitet på orten.

Ett exempel på en väl utvecklad mötesplats i Unnaryd är idrottsföreningen som har både fotbollsplaner, sporthall, paddelhall och gym. Idrottsföreningen och genom dess aktiviteter fyller en viktig uppgift på orten då den når ut till många olika målgrupper. Idrotten är både inkluderande, ger fysisk aktivitet, förhindrar psykisk ohälsa och stillasittande. Idrotten skapar också delaktighet både hos unga och äldre på olika sätt som exempelvis åskådare på fotbollsmatcherna, aktiva spelare på planen, ideella krafter i kaffeserveringen, skyltpromenad med tipsrunda och stöttande förälder eller släktning vid linjen. Således är idrottsplatsen och dess förening en mycket viktig mötesplats i Unnaryd.

Alebo pensionat fungerar också som en mötesplats genom att erbjuda dagens rätt och ibland aktiviteter som exempelvis pizzakvällar, quiz och afterwork. Därutöver finns Församlingshemmet som en träffpunkt genom att erbjuda till exempel sopplunch och torgfika någon gång i månaden. Församlingshemmets lokaler används även som en möteslokal av olika föreningar och andra evenemang. Ytterligare fungerar Unnaryds kiosk och café som en samlingsplats och bidrar till olika aktiviteter som exempelvis fikaträffar och stickcafé. Sedan finns det pizzeria mitt i byn där ortsbor möts och sommarhalvåret är Hembygdsparken öppet med utställningar och det finns tillgång till kaffeservering. Då och då stöter vi ihop med varandra på närliggande utflykt till badstranden med glasscafé ute vid Tiraholm eller på deras skridskois eller julmarknad.

Under våren 2024 öppnade Folkhemmet sin nya mötesplats som bland annat erbjuder kultur-evenemang, co-working, en lokal omställningsplattform och möteslokaler.

En viktig tradition och mötesplats är Unnaryds torg. Det är en återkommande marknad som har funnits sedan 1856 och äger rum den andra onsdagen i varje månad med aktivitet från mars till och med december.

Into the woods- festivalen. Foto: Linnea Sandberg.

Besöksnäring och turism

I socknen finns det många besöksmål, både vad gäller natur, bad, fiske, kultur och turismnäring. Övernattningsmöjligheter på orten är Tinas Bed & Breakfast, Prästgården i Unnaryd, Hollands Län i Hallands Län, Alebo Pensionat, Tiraholms Fisk med både hotell och ställplatser, Kroksjöns Skogsretreat samt Vallsnäs camping. Stuguthyrning finns det också i området, som erbjuds från privatpersoner genom olika företag. För mat finns det en rad restauranger att besöka: Tiraholms fisk, Alebo pensionat, Restaurang Vallnäs och Unnaryds Pub och Pizzeria. Året runt café i byn erbjuder Unnaryds kiosk och café samt Handelsboden Petersson & Ström och under sommarens erbjuds det sommarcafé på Bonadsmuseuret och glasscafé på Tiraholms fisk. Via kommunens samlade plattform Visit Hylte listas utbudet och de olika alternativen upp, se mer information där. Andra onsdagen i juli är det sommartorg på marknadsplatsen nedanför by-centrum med både många knallar och många besökare. Ett annat evenemang i juli som lockar både lokala och långväga gäster är musikfestivalen Into the woods på norra änden av Kroksjön. Två evenemang väl värda besök!

FRAMTID

I detta sista avsnitt följer sammanfattningar från de samtal, workshops och möten som skett där vi blickar framåt, både mot vad bygden vill behålla och utveckla.

Bygdens anda

Vilken anda har bygdeborna och hur uppfattas den av de som kommer på besök? Här skulle den gemensamma nämnaren och självbilden kunna redovisas om vi hade haft en sådan förankrad i bygden. Vill du kanske vara den som utforskar detta vidare till nästa reviderade version?

Resurser och styrkor

Unnaryds bygd har en fantastisk naturresurser med rika skogsmiljöer, djurliv, tystnad och stillhet. Det finns naturreservat blandat med öppna kulturlandskap i ett sammantaget lätt kuperat landskap. Det finns fantastiska sjöar och därmed närhet till bad, skridskoåkning, kanotleder och fiske. Det finns många kulturbärande platser i bygden samt återkommande aktiviteter som fortsätter förmedla kulturhistoria. Det finns också hallar, banor, planer och spår för olika sport och idrottsutövande, resurser som möjliggör rörelse och folkhälsa. Den lokala servicen är en resurs i vardagen för bygdens invånare och den ska värnas för att behållas. Befolkningen är en stor resurs i sig, de som väljer att bo leva och verka i bygden. Hur viktig befolkningen och dess olika roller har tydliggjorts i både avsnittet om näringsliv, lokalekonomi och föreningar men kan inte nog betonas. I synnerhet engagemanget för bygden och för det gemensamma är styrkor som har lyfts fram gång på gång. Detta engagemanget är också något att värna för att behålla.

Utvecklingsmöjligheter

Några resurser har potential att utforskas ytterligare för att skapa än mer effekt för bygden. Till att börja med kan just det sjönära läget mellan byn och Unnen vara en utvecklingsmöjlighet att skapa en småbåtshamn (eller återskapa då det tidigare funnits en hamn). En annan naturresurs som kommit upp som en utvecklingsmöjlighet är mörkret i den omkringliggande skogen. Mörkret i skogen skulle kunna vara en produkt under konceptet "Woods of Halland" som lanserats för de internationella besökarna som gästar kommunen och i synnerhet bygden. På tema skog har också lyfts en utvecklingsmöjlighet att öka kunskapen om hållbara skogsmetoder för att än mer värna den resurs som skogen står för. Bland de sportorienterade platserna och resurserna har ett önskemål uppkommit om aktiviteter för permanent boenden under vintern. Kanske finns det någon nuvarande idrottsplan som kan spolas till hockey-is eller någon lokal som skulle kunna bli vinter-bio i.

Befolkningen är som sagt en enormt viktig resurs som kan utvecklas genom att bli fler. Att kartlägga och intervjua de personer som pendlar in till bygden vore ett första steg att hitta möjligheter att motivera dem till delta i bygdens lokalekonomi genom att bli del av befolkningen. Ytterligare ett sådan utvecklingsmöjlighet vore att tillgängliggöra fler bostäder, och då inte den typen av hyreslägenheter som det finns ett överflöd av, utan i synnerhet de småhusfastigheter och gårdar som redan identifierats som outnyttjade resurser. Sist men inte minst finns det en utvecklingsmöjlighet att stärka gemenskapen i stort i bygden, mellan filterbubblor, inflyttade urbefolkning och över generationsgränser.

Sammanfattningsvis finns följande utvecklingsmöjligheter.

- Småbåtshamn
- Mörker som en del av Woods of Halland
- Skapa aktiviteter för vintern såsom bio eller spolad is
- Initiativ kring hållbart skogsbruk
- Kartlägga inpendlingen
- Tillgängliggör bostäder bland outnyttjade fastigheter
- Öka gemenskapen i stort

Under 2023 har några bygdebor prioriterat tre utvecklingsmöjligheter och utvecklat dem från idéer till mer av en handlingsplan av hur de skulle kunna förverkligas, här kommer en sammanfattning av dem:

Konsert på Folkhemmet Unnaryd. Foto: Julia Kabell

- **Lokal samordnare eller paraplyorganisation för initiativ och engagemang i bygden** – i första hand skapa nytt liv i samhällsföreningen. Detta blev huvudsammanfattningen av de ca 25 personerna som deltog i Bygdetinget i januari 2023. Under året har den sedan utvecklats, dels via Samhällsföreningens årsmöte, ytterligare möte inom projektet och till sist en arbetsgrupp som kallade styrelsen för Samhällsföreningen till ett dialog-möte där en plan togs fram. Där fastställdes att personer med initiativ eller arbetsgrupper föreslår dessa för styrelse eller årsmöte tillsammans med en aktivitetsplan, budget och ansvarig. Inför årsmötet kan initiativ mobiliseras och arbetas fram på Bygdetinget, ett stormöte för alla i bygden som ska genomföras innan årsmötet.
- **Allaktivitetshus** – samordnar behov av: samlingsplats, utveckla samverkan och bibehålla resurser så som kultur, fritid, företagsamhet och service. Idéer om vad ett allaktivitetshus skulle kunna innehålla är bibliotek, föreningslokal, företagshus, lokaler anpassade för kursverksamhet, fixotek eller makerspace, ungdomsgård, trygghetspunkt och plats för gemensamma middagar. En kritisk punkt är hur en hållbar organisation för denna typ av hus skulle se ut och en idé för detta är ett "scan & use" liknande Coops "scan & pay". Ett föreslaget första steg är att kontakta Hyltebostäder som äger den identifierade fastigheten "gamla Vildmarksgymnasiet" och ställa frågan om möjligheten till en ny ägare.
- **Lokalproduktion av bränsle för transporter** – nyttja befintlig elproduktion och laddstolpar. Syftet är att tillgängliggöra den outnyttjade resurs i form av laddstolpar på industrins parkeringsplatser under kvällar och helger efter att personalen åkt hem, idag en outnyttjad resurs. Detta skulle också kunna tjäna som en förebild för andra, både industrier och bygder, att skapa mer samverkan och att bidra till varandra. Detta möjliggör också minskad användning och beroende av fossila bränslen. Ett första föreslaget steg är att undersöka möjligheten att använda befintliga appar för ladd infrastruktur mot konsumenter så som Easypark och Garo.

Status-läge delmål/aktiviteter

Här är en status-uppdatering på de "Delmål/Aktiviteter" som redovisas för i underlaget "Lokal utvecklingsplan Unnaryd 2010–2020" (2010):

- Naturlekplats, grillplats och skateboardramp – Naturlekplatsen upprättades men lades ner 2022 i brist på underhåll.
- Unnarydsdagen – annonserades 2018 senast men inget med liknande program därefter.
- Samlingslokal – en förstudie kring samlingslokal/"föreningshus" slutrapporterades 2011 men någon lokal så som beskrivits där i en enhet har inte upprättats. Däremot finns det två nya samlingslokaler som tillfredsställer en del av behoven; både padelhallen med gym från UGOIF och Folkhemmet för kulturutövare från Kulturföreningen Solsidan. Under nuvarande process har frågan om samlingslokal/allaktivitetshus efterfrågats igen.
- Bygdebladet – sista utgivna som hittas är i slutet av 2019. Önskemål om dess återkomst har uttryckts under nuvarande process process och ett förslag om att samordna dett amed Folkhemmets program uppkom på Bygdetinget 2024.
- Hemsida – ingen kunskap om vem som ansvarar för hemsidan.
- Röda längan – har sålts och är nu lägenhet och ateljé.
- Resterande aktiviteter finns ingen uppdatering om i nuvarande process.

Ungdomar i padelhallen. Foto: Anna Ström

Initiativlista

Under Bygdetinget 2024, den 3 mars 2024 som arrangerades på ideell bas, sammanställdes en ny initiativlista:

Initiativnamn	Ansvarig	Jag vill delta
Äga båt i Unnen ihop. ”Liten motorbåt, typ”	Pär Hansson	
Ledamot och revisor till samhällsförening- en	Anna Östergren	
Personer att engage- ra sig i U-Goif sektion gym.	Anna Ström	
Medlemsskap Unnen båtklubb	Niklas Östergren	
Gemensam gymträ- ning	Åsa Wahll	Julia Svensson Anna Palmqvist Yvonne Larsson
Studiecirkel i sam- hällsberedskap	Julia Svensson Björn Wahll	Yvonne Larsson Jennifer Larsson
Bygdeblad tillsam- mans med Folkhem- met	Erik Rask	Anna Palmqvist

Under processen 2022/23 hade vi under varje möte, samtal och däremellan (en digital version) fyllt på en "Initiativ-lista". Denna lista har blivit presenterad i början av varje möte och workshop i bygden med en inbjudan att här ta en idé, från dig själv eller någon annan, och skapa ett initiativ som du vill ta ansvar för ska ske. Det betyder att personer under möten och workshop har namn-gett ett initiativ, ibland beskrivit initiativet närmare, skrivit upp sig själv som ansvarig med kontaktuppgifter. Därefter finns det möjlighet för andra personer att skriva upp sig själva som deltagare till initiativet genom att fylla i sitt namn och kontaktuppgifter. Initiativ-listan har i första hand fyllt syftet att uppmärksamma och stötta initiativ och självorganisering under processen 2022/23 inom projektet "Smarta Landsbygder i Halland". Nedan följer en sammanställning av initiativ-listan (med kontaktuppgifter borttagna) för Unnaryd så som den såg ut 2023-12-21 med ett tillägg av en sista kolumn med författarens kommentarer om status:

Initiativ-namn	Beskrivning	Ansvarig	Jag vill delta	Kommentar status
Hållbart skogsbruk	Jobba för att alternativa skogsbruksmetoder implementeras i Hylte kommun.	Jessica Johansson		Inte fått någon deltagare och ingen mer information om aktiviteter eller plan för initiativet.
Samodling Unnaryd		Anna Linell	Yvonne Larsson, Katinka Johansson, Alma Bågefalk, Fredrik Bergqvist, Anna Norrman Ström	En potatisodling där 9 hushåll deltog genomfördes under odlingsäsongen 2023.
Samhällsföreningen nytt blod	Gå med i samhällsföreningen använda den som ett paraplyorganisation för att hjälpa/kontaktnät mellan andra föreningar/organisationer m.m.	Julia Svensson	"de flesta på plats delade en epost-lista". Ene Vabamets	Medlemsantalet ökade innan årsmötet 2023 och Julia Svensson valdes in som ledamot i styrelsen tillsammans med en nyvalberedning under årsmötet.
URK - Unnaryds Radio Klubb	Jag förevisar gärna hur radio fungerar i kommunikation, antenner, frekvenser, m.m. Tanken är att kunna kommunicera med varandra även om telefonnätet är nere. Ämnet kan göras hur stort eller litet som helst.	Hans Pettersson		Inte fått någon deltagare och ingen mer information om aktiviteter eller plan för initiativet.

Handlingsplan

Nedan handlingsplan antogs och röstades om under "Bygruppsmötet" den 14 november 2023 mellan de som deltog då. Förslagen är framtagna av deltagarna på detta möte samt de två översta förslagen genomgick en beslutsordning där ansvariga och supporters togs fram. Övriga förslag genomgick aldrig någon beslutsordning för då tiden blev knapp. När första förslaget verkställdes med ett möte i januari med Samhällsföreningen genomfördes en gemensam omröstning om förslaget "Arrangera Bygdeting" och ansvariga och supporters är uppdaterade utefter detta möte.

Förslag	Deadline	Ansvarig	Supporters
Kontakta Samhällsföreningen och bjuda in dem till ett möte med de bygdebör som nu visat engagemang (supporters till detta beslut) i syfte att organisera engagemanget ihop med Samhällsföreningen.	Att mötet sker i januari.	Yvonne Larsson, Anna Östergren, Katinka Johansson och Julia Svensson.	Gunilla Kabell, Fredrik Johansson, Björn Wahll, Anna Linell, Katarina Carlsson, Sanna Unnersjö, Åsa Wahll, Marie Henriksson, Anna Ström, Maria Ström, Jennifer Larsson och Alex Backlund.
Att dansa ut julen 20e knut med en gran i Hembygdsparken (barnaktivitet).	13 januari 2024		Gunilla Kabell, Katinka Johansson, Fredrik Johansson, Anna Linell, Sanna Unnersjö, Anna Östergren, Yvonne Larsson, Jennifer Larsson, Maria Ström och Teneal Solinas.
Skapa ett konkret förslag för samlingslokal/aktivitetshus i bygden. Undersök Vildmarksgymnasiet. Beredskap energi på tak. Boende + Utbildning. Mötesplats. Rum för olika.	2025		
Arrangera Bygdeting	Årligen	Julia Svensson, Katinka Johansson, Anna Ström och Rebecka Hansson	Samhällsföreningen
"Engagemangcoach" Ett forum som är till för och bra på att hitta nytt engagemang.			
Söka pengar för en bycoach som jobbar med det som gruppen väljer.			
Skapa en anslagstavla – vad kan man göra med små medel? Inte klaga.			

Bilagor

1. "Lokal ekonomisk analys i Södra Unnaryd socken", 2023, Daniel Larsson, Jessica Johansson, Anna Ström, Gunilla Kabell, Felix Paulsson, Linnea Petersson och Rebecka Hansson.
2. "Behovsanalys Unnaryd", 2023, Rebecka Hansson

